

Ročná správa o riešení projektu za rok 2019

Názov projektu Evidenčné číslo projektu **APVV-18-0032**

Mytologické predstavy o svete v naratívnych prameňoch na Slovensku v systéme slovanských jazykových a kultúrnych vzťahov

Zodpovedný riešiteľ **Mgr. Ľubomír Gábor, PhD.**

Príjemca **Slavistický ústav Jána Stanislava SAV**

Začiatok riešenia projektu **01.07.2019**

Koniec riešenia projektu **30.06.2023**

ROZBOR RIEŠENIA PROJEKTU (max. 10 strán)

Uvedte podľa nasledujúcej záväznej osnovy:

- 1. Postup prác pri riešení projektu u príjemcu, ako aj spolupríjemcu podpory APVV vzhľadom na harmonogram riešenia projektu**
- 2. Rozbor výsledkov riešenia vzhľadom na stanovené ciele**
- 3. Zoznam výstupov a prínosov projektu za posledný rok** – uvedte v prílohe – formulár Výstupy a prínosy projektu za rok/obdobie (kópie deklarovaných výstupov sa neprikladajú, je možné uviesť internetové odkazy na uvedené výstupy)
- 4. Upresnenie harmonogramu prác a cieľov na nasledujúci rok**

↓↓

1. Členovia riešiteľského kolektívu postupujú v zmysle platného harmonogramu práce. V prvej fáze riešenia projektového zámeru realizujú archívne výskumy (zatiaľ boli od začiatku realizácie projektu 1.7.2019 uskutočnené tri výskumné pobyty, a to dvakrát v LA SNK v Martine a jedenkrát v archíve Národnej knižnice v Prahe. V tejto fáze riešenia sa dôsledne excerpujú pramenné materiály, kriticky sa posudzujú a porovnávajú rukopisné i tlačené písomnosti, ktoré budú predstavovať vhodný materiál nielen na kritickú analýzu v podobe štúdií, ale predovšetkým do plánovaného hlavného výstupu tohto projektového zámeru – antológie naratívnych prameňov. Ide najmä o pramene etnografického charakteru, zápisy ústnej ľudovej slovesnosti a literárno-úvahové texty osobnej pozostalosti slovenských intelektuálov 19. st. (Ľ. Riznera, P. Hečka, S. Reussa, F. Šujanského a i.). Excerpovali sa aj pramene práva na území Slovenska (dostupné napríklad v diplomatároch a kritickom vydaní

JUDr. A. Švecovej „Pramene práva na území Slovenska“ v 2 zväzkoch). Okrem toho sa pri napĺňaní cieľov projektu obrazy práva a spravodlivosti sledujú texty historicko-právnej (prof. T. Gábriš, Dr. A. Mesiarkin), právno-etnologickej (Dr. W. Maisel, prof. S. Tolstaja) povahy, uplatňujúc metódy etnolingvistiky. Primárnym cieľom riešiteľov v prvej fáze je preskúmať rôzne podoby a variácie obrazov práva a spravodlivosti a ich kultúrno-semiotických (a teda aj mytologických) osobitostí v zachovaných naratívnych prameňoch – vývin a zmeny vnímania toho, čo spoločnosť chápe ako spravodlivé; sledovanie symbolov a znakov spravodlivosti vo vybraných kultúrnych kontextoch. Kľúčovými literárnymi prameňmi sú v tejto súvislosti (i s ohľadom na metódy etnolingvistiky) práve naratívne pramene – legendy, rozprávky, mýty, príslovia a porekadlá, poučiteľné evanjeliá či kázňová tvorba a i.

2. V prvom roku riešenia prof. Peter Žeňuch realizoval excerpciu pramenného materiálu vybraných textov z cyrilскеj písomnej kultúry zameranej na oblasti cyrilských poučiteľných evanjelií zo 17. – 18. storočia. Uskutočnil excerpciu lexiky z výkladových textov a exempliel z Lodomírovského rukopisu, Dubiakovho rukopisu alebo príklady duchovnej kultúry vo vzťahu téme projektu. Excerpcia predstavuje výskum prameňov k pripravovanej vedeckej štúdii podľa plánu projektu. Doc. Katarína Žeňuchová sa venovala štúdiu rukopisných prameňov - dialektologických, etnografických a folklórnych prác, ktoré sú v rukopisnej podobe uložené v LA SNK. V centre jej pozornosti boli rukopisné materiály v pozostalosti J.Ľ. Holubyho, Ľ. Riznera, F. Šujanského a M. Dindoša a správy slovenských učiteľov z 20. rokov 20. storočia, ktoré reagovali na výzvy MS zbierať folklórne texty. Dr. Svetlana Vašíčková urobila finálnu úpravu textu dvoch Litmanovských rukopisov Štefana Hlinku a začala excerpovať materiál k téme projektu. Dr. Ľubomír Gábor pokračoval v analýzach kultúrnych fenoménov súvisiacich s ústnou ľudovou slovesnosťou predovšetkým slovenskej proveniencie – všimol si intenzívne rozprávky (zápisy wollmanovského zberu, zbery S. Cambela), paremiá (J. Ribaya, F. Šujanského a A. P. Zátareckého) a iné žánre ústnej ľudovej slovesnosti. V rámci tohto projektu v týždni od 11. do 15.11.2019 absolvoval tiež pracovnú cestu do Literárneho archívu SNK v Martine, v ktorom čítal pramenné materiály súvisiace so zámermi projektu – najmä texty ústnej ľudovej slovesnosti (osobnú pozostalosť F. Šujanského, P. Hečka, S. Reussa a jeho záujem o slovanskú mytológiu a otázky Božej spravodlivosti) či zachovanú sekundárnu literatúru v oblasti etnografie a folkloristiky (najmä folklórne záznamy Ľ. Riznera).

3. V prvom roku práce neboli plánované žiadne výstupy, len archívny výskum a zber či kritická lektúra prameňov, preto nie sú v prvom roku riešenia vydané žiadne analýzy a štúdie. Členovia riešiteľského kolektívu budú v zmysle harmonogramu publikovať štúdie už v roku 2020, a to na základe postupne zhromažďovaných pramenných materiálov. Zodpovedný riešiteľ v súvislosti s daným projektom nadviazal úspešný kontakt s nemeckými odborníkmi (konkrétne s Dr. Ute Marggraff) v oblasti naratívnych etnologických prameňov počas svojho 4-mesačného výskumného pobytu na Univerzite v Greifswalde v Nemecku, ktorý realizoval od júla do októbra 2019. Dr. Marggraff sa podľa možností bude zúčastňovať na vedeckých

sympóziách či seminároch, ktoré v rámci tohto projektu budú organizované v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV.

V rámci tejto projektovej iniciatívy sa úspešne rozvíja aj spolupráca s prof. Martinom Golemom z FF UMB, ktorý v súvislosti s týmto výskumným zámerom do prestížneho českého časopisu Slávia odovzdal článok, prijatý na publikovanie redakčnou radou na rok 2020.

4. V roku 2020 sa plánuje pokračovať v archívnych pramenných analýzach, ktoré vyústia do publikovania prvých výstupov z projektu. Na rok 2020 sú plánované minimálne dva výstupy. Cieľom je uplatňovať o. i. reлектúru zachovaných primárnych písomných zdrojov s ohľadom na metodické postupy kritickej analýzy prameňov, ktoré v sebe nesú rôzne zmienky či spôsoby reflektovania foriem spravodlivosti a spoločenského práva, a to v podobe špecifických motívov, tematických štruktúr a i. Budú sa kriticky študovať vyššie menované pramene naratívnej povahy, využívajúc metódy etnolingvistiky, pritom však sa bude pracovať aj so zahraničnou literatúrou v dynamicky sa rozvíjajúcom odbore lingvokulturologie v štúdiu metaforicko-metonymických semiotických procesov (G. Lakoff, M. Turner, M. Johnson, U. Panther, A. Barcelona, M. Brdar a i.), ústiacich do profilovania myslenia členov jazykového spoločenstva a jeho verbálneho materializovania.